

Evaluating Teacher Education Curricula in Terms of Facilitating Teacher Competencies*

Belgin TANRIVERDİ** Özlem APAK***

ABSTRACT. This study aims at evaluating teacher training curricula in terms of teacher competencies. Phenomenology, one of the qualitative methods, is used in this study. Participants of the study are the final year students and lecturers at the Faculty of Education. Data is collected with interviews for teacher candidates and a questionnaire form including open-ended questions. Data were analysed by constant comparative analysis. According to the results of the study, the competencies which teacher candidates and lecturers, at the most, referred are; (1) Flexibility, tolerance, objectiveness; (2) Content/subject knowledge, (3) Communication skills. Courses to fulfill these competencies are professional courses and media and art based courses.

Keywords: Teacher candidates, lecturers, teacher competencies, teacher training curricula.

* Part of this study was presented in "II. National Curriculum and Instruction Congress" in 27-29 September 2012, in Abant İzzet Baysal University, Bolu.

** Assist. Prof. Dr., Kocaeli University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Kocaeli, Turkey. E-mail: tanriverdi@kocaeli.edu.tr.

*** Res. Assist., Kocaeli University, Faculty of Education, , Department of Elementary Education, Kocaeli, Turkey. E-mail: ozlemapak@kocaeli.edu.tr.

SUMMARY

Purpose and Significance: Teacher competencies define the continuum of characteristics or qualifications teachers need to have in terms of knowledge, skills and attitudes. Related literature indicates that studies regarding teacher candidates' and lecturers' opinions on the standards of teaching profession are inadequate. This study aims at evaluating the content of teacher training curricula in terms of teacher competencies in accordance with teacher candidates and lecturers. The study gains significance as it illustrates which courses are or could be more efficient in developing these competencies.

Method: Phenomenology, a qualitative research method, is used in the study. Participants were selected with criteria sampling, a method of the purposeful sampling. Participants are final year students studying at the Faculty of Education during 2011-2012 academic year and lecturers working at the same faculty. For data collection, focus group interview and face to face interview are used for student opinions; and face to face interview and questionnaire with open-ended questions are used for lecturer opinions. The data is analysed by constant comparative analysis method.

Results: When teaching competencies are evaluated as a whole in terms of personal and professional dimensions, the competencies which both teacher candidates and lecturers, at the most, referred are; (1) Flexibility, tolerance, objectiveness, (2) Subject knowledge, and (3) Communication skills. Students and lecturers, at the most, referred teaching practicum, efficient communication, some optional modules, and school experience among the courses within the curricula. Teacher candidates expect the curricula to be enriched with art, media, philosophy, sociology, psychology based courses; and lecturers expect of project-based courses to make the curricula enriched. Teacher candidates think that giving more importance to theory instead of practice and the lack of a practicum school whereas lecturers suppose that crowded classes, lecturers' lack of motivation and decision-makers' practices are the obstacles against the improvement of the competencies.

Discussion and Conclusions: Most of the lecturers and some of the teacher candidates emphasize that there are some difficulties while practicing the courses so there should be some arrangements in courses. According to this, instead of adding new courses to the curricula, the current curricula needs to be enriched and professional modules need to be student-attendant. However, crowded classes, which lecturers stated before, are a problem at this point. It is suggested that curricula makers carry out studies by taking this problem into consideration.

Öğretmen Yeterlikleri Açısından Eğitim Fakültesi Programlarının Değerlendirilmesi*

Belgin TANRIVERDİ** Özlem APAK***

ÖZ. Bu çalışmanın amacı, eğitim fakültesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının görüşlerine dayalı olarak öğretmen eğitimi programlarının içeriğini öğretmenlerde var olması gereken yeterlikler açısından değerlendirmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları Eğitim Fakültesinin son sınıfında öğrenim gören ve çalışmanın ölçütlerine uyan öğrencilerden ve öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Öğretmen eğitimi programlarında yer alan ve yer alması gereken derslerin öğretmen yeterlikleri açısından sorgulandığı yarı standart açık uçlu soru formu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Öğretmen adayları için odak grup ve bir-bir görüşme ve öğretim elemanları için bire-bir görüşme ve yazılı bilgi toplama yoluyla elde edilen veriler sürekli karşılaştırmalı yöntemle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre (1) Esneklik, hoşgörü, tarafsızlık; (2) Alan bilgisi, (3) İletişim becerisi öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının en sık atıfta bulunduğu yeterliklerdir. Bu yeterlikleri sağlamada meslek dersleri, medya, sanat ve felsefe ağırlıklı dersler öne çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayları, öğretim elemanları, öğretmen yeterlikleri, öğretmen eğitimi programları.

*Bu çalışmanın bir bölümü Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde 27-29 Eylül 2012 tarihleri arasında düzenlenmiş olan II. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kocaeli, Türkiye.
E-posta: tanriverdi@kocaeli.edu.tr

***Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kocaeli, Türkiye,
E-posta: ozlemapak@kocaeli.edu.tr

GİRİŞ

Kitle eğitimi öğrencilerin yetişkin yaşamlarında ihtiyaç duyacağı bilgi ve becerilerin tahmin edilmesinin mümkün olduğu 19. yüzyılın son yarısında ve 20 yüzyılın ilk yarısında sosyal bir süreç olarak ortaya çıktı. Toplumun büyük bir bölümü fabrikalarda ya da çiftliklerde işçi, hizmetli olarak çalışmak için eğitilmekteydiler. Yeteneğin doğal bir hiyerarşisi olduğu, doğuştan geldiği ve sabit kaldığına inanılan bir toplumda bu durum son derece olanaklıydı (Burnham & Coates, 2008). Oysa bireylerin gereksinim duyacakları bilgi ve beceriler neredeyse günden güne farklılık gösterdiğinden içinde bulunduğumuz çağda öğrencilerin mezuniyet sonrası yaşamlarında ihtiyaç duyacakları bilgiyi okullarda sunabilmek pek de olası görünmemektedir. Tüm dünyada meydana gelen sosyal, teknolojik ve ekonomik değişimler yaratıcılık, kapsamlı ve her yönüyle düşünmeyi fazla bilgiye sahip olmaktan daha önemli hale getirmeye başlamıştır (Commission of The European Communities-COM, 2008). Hızlı bir dönüşüm içerisinde olan bilgi toplumunun ve yeni eğitim anlayışının bir gereği olarak, eğitilmiş insan öğrenmeyi öğrenen bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Tek bir çözüm olmayan sorunlarla uğraşmak ve bunlarla uğraşırken birbirinden farklı bilgi kaynaklarına ulaşmak zorunda olan bireylerin daha fazla sayıda ve nitelikte yeterlikler kazanması gerekmektedir.

Yeterlik kavramı bir durumda etkili davranabilmek için bireylerin eğitim yoluyla sağlayacakları bilgi, deneyim, değer, eğilim üzerine kurulu genel kapasite olarak ifade edilmektedir (Eurydice, 2002). Eğitim açısından yeterliğin iki ayırt edici özelliği bulunmaktadır; teorik açıdan yeterlik kimi davranışların gerçekleştirilmesini sağlayan bilişsel bir süreç iken uygulama açısından bireylerin karmaşık, kestirmesi güç durumlarda bile edindikleri bilgiyi kullanmalarını sağlayan üst düzey düşünme becerilerini ve davranışlarını kapsamaktadır (Westera, 2001). Yeterliklerin geliştirilmesi ile ilgili olarak iki önemli konu önem kazanmaktadır: İlki, topluma hazırlanan bireylere hangi yeterliklerin kazandırılması gerektiği (içerik boyutu), ikincisi ise bu yeterliklerin öğrenciye nasıl kazandırılacağıdır (öğretim boyutu) (Wesselink ve diğ., 2010).

Gelecek nesillerin 21. yüzyıl yeterlikleri ile yetişmesi hiç şüphesiz öğretmen eğitiminin tüm boyutlarıyla gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Öğretmen niteliklerinin öğrenci performansını etkileyen en önemli faktör olduğu ifade edilen uluslararası raporlarda öğretmenlerin görevleri arasında 21. yüzyıl becerilerinin farkında olmak, kendi öğrenmelerini oluşturmak, hem okul içinde hem de okul dışında öğretme, yöneltme ve danışma görevlerini yerine getirmek, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve yaşam boyu eğitimin temeli olan merak duygusunu ayakta tutmak da yer almaktadır

(COM, 2008; Partnership for 21st century skills, 2008). Öğretmenlerin bu değişimi anlayabilmeleri ve yönetebilmeleri için mesleki standartların, diğer bir deyişle yeterliklerin belirlenmesine gereksinim duyulduğu açıktır.

Öğretmen yeterlikleri ifadesi, öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum, değer, davranış gibi yönlerden sahip olmaları öngörülen özellikler ya da nitelikler bütünüdür ifade etmek için kullanılmaktadır (Şişman, 2009). Geçtiğimiz yıllarda birçok ülkede öğretmen yeterlikleri kapsamında ulusal düzeyde standartlar geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu standartlar, öğretmenlerle ilgili bir kontrol ve hesap verme aracı değil, öğretmenlerin mesleki gelişme ve eğitimi üzerinde durulması gereken en önemli konular olarak anlaşılmalıdır (Assuncao ve diğ., 2008). Öğretmenlik mesleği ile ilgili standartlar oluşturmada bir takım zorluklar bulunmaktadır. Aslında temel zorluk, öğretmenlik mesleğinin doğası ve algılanmasıyla ilgilidir (Şişman, 2009). İkinci zorluk, mesleki standartlar oluşturmanın öğretmen niteliklerini genelleştirme, tek bir kalıp haline sokma, genellemelerle içeri boşaltma gibi bir takım olumsuz sonuçlara ve dolayısıyla öğretmenlerin ileri düşünme, karar verme ve sorun çözme becerilerinin gerilemesine neden olma olasılığıdır (Rey 1998: Akt. Teacher Orientation Professional Competences, 2001). Üçüncü zorluk yeterlikler temel alınan noktaya, hatta ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğinden yeterlikleri tek bir çatı altında toplamanın olası görünmemesidir (Minet, Parlier ve De Witte, akt. Teacher Orientation Professional competences, 2001).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de öğretmenlerin sahip olmaları gerekli görülen yeterlikler son yıllarda üzerinde durulan konulardan birisi haline gelmiştir. Türkiye'de öğretmen yeterliklerini belirleme girişimleri, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2000 yılında Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında başlatılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri ve özel alan yeterliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmada tüm öğretmenlerde bulunması gereken bilgi, beceri ve tutum özelliklerini kapsayan altı ana yeterlik, otuz bir alt yeterlik ve 233 performans göstergeleri belirlenmiştir (Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü -ÖYEGM, 2006).

Çalışmanın Önemi

Öğretmen yetiştirme programlarında yer alan derslerin ve bu derslerin içeriğinin, öğretmenlere kazandırılması öngörülen yeterliliklere göre düzenlenmesi beklenmektedir. Ancak ilgili alanyazında sisteme dahil bireyler olmalarına rağmen öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının mesleki standartlar konusundaki görüşlerine ilişkin çalışmalar nicelik açısından yetersizdir. Bu çalışma öğretmen adaylarının ve öğretim

elemanlarının hangi yeterlikleri daha önemli gördüğünü, hangi derslerin bu yeterlikleri geliştirmede daha etkili olduğunu ya da etkili hale getirilebileceğini göstermesi açısından önem kazanmaktadır.

Amaç

Yeterliklerin geliştirilmesinde öğretim boyutuna karar verilebilmesi için öncelikli olarak içerik boyutunun net olarak ortaya konması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı öğretmen yeterlikleri açısından öğretmen eğitimi programlarının içeriğini, eğitim fakültesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir. Çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının ve fakülte öğretim elemanlarının en önemli gördükleri öğretmen yeterliği/yeterlikleri nelerdir?
2. Bu yeterliğin/yeterliklerin kazandırılmasında hangi dersler/konular daha etkili olmaktadır?
3. Bu yeterliğin/yeterliklerin kazandırılmasında (varsa) güçlükler/engeller nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (phenomenology) deseni kullanılmıştır. Olgubilim farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Öğretmen yeterlikleri sıklıkla karşımıza çıkan bir olgudur ve bu konuda hem ulusal hem de uluslararası alanda resmi kurumlarca yapılmış araştırmalar mevcuttur ancak bu çalışma ile öğretmen yeterliklerinin öğrenci ve öğretim elemanı açısından ne anlama geldiği derinlemesine ortaya konmaya çalışılmıştır.

Örneklem Seçimi

Nitel çalışmanın amacı genellemelere ulaşmak değil bir konuyu daha derinlemesine inceleyerek ileri görüşlere ulaşmaktır (Thomas & Magilvy, 2011). Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguları yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtacak bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntemdeki

temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çalışmada kabul edilen ölçüt araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Programda yer alan derslerin tümünün göz önünde bulundurulmasını sağlamak açısından derse devam ve orta/üst düzeyde bir akademik başarı çalışmada öğrenci seçimini belirleyen ölçütlerdir. Bu ölçütlere uyan 192 öğrenci arasından 59 öğrenci çalışmaya katılmayı kabul etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretim elemanlarını ise Eğitim Fakültesinde görev yapan 65 öğretim elemanı arasından çalışmaya katılmayı kabul eden 35 kişi oluşturmaktadır.

Katılımcılar

Katılımcılar 2011-2012 akademik yılının Bahar döneminde Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne devam eden ve çalışmanın ölçütlerine uygun olarak seçilen son sınıf öğrencilerinden ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Katılımcılardan 10'u İngilizce öğretmenliği, 10'u okulöncesi öğretmenliği, 10'u matematik öğretmenliği, 10'u Türkçe öğretmenliği, 10'u matematik öğretmenliği ve 9'u ise sınıf öğretmenliği öğrencileridir.

Çalışmaya fen eğitimi, matematik eğitimi, Türkçe eğitimi, sınıf öğretmenliği eğitimi, yabancı dil eğitimi (İngilizce), okul-öncesi eğitimi, bilgisayar ve öğretim teknolojileri ve eğitim bilimleri alanlarından gelen ve hizmet süreleri 2 ile 34 yıl arasında değişen 19 öğretim üyesi, 6 öğretim görevlisi ve 10 araştırma görevlisi katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama tekniklerinden öğrenci görüşleri için odak grup görüşmesi ve bire-bir görüşme (odak grup görüşmesine katılmak istemeyen öğrenciler için), öğretim elemanları için bire-bir görüşme ve yazılı anket formu (bire-bir görüşmeye katılmak istemeyen öğretim elemanları için) kullanılmıştır. Nitel görüşme katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını göstermesi nedeniyle araştırmacıya daha derinlemesine ve daha zengin veri sağladığından nicel olanlardan farklıdır. (Rubin & Rubin, 2005). Bu tekniğin bir başka kullanılma nedeni veri toplamaktan çok veri yaratma amacı taşımasıdır (Mason, 1996). Veri yaratma araştırmaların ontolojik varsayımlarını oluşturmada daha etkilidir.

Nitel araştırmalarda araştırmacının kendisi de veriyi toplama, analiz etme ve yorumlama sürecine dahil olduğundan araştırmanın bir aracı gibidir (Pyett, 2003). Odak grup görüşmesi grup etkileşiminden kaynaklanan sinerji sağladığından daha derinlemesine ve zenginleştirilmiş sonuçlara ulaşılmasını

sağlamaktadır (Thomas, MacMillan, McColl, Hale & Bond, 1995). 30-40 dakika süren 8 odak grup görüşmesi sırasında öğrencilerin bir süre sonra görüşmeleri sohbet havasına sokmamaları için farklı alanlardan öğrencilerin bir arada olmalarına özen gösterilmiştir. Öğrencilere görüşmenin kaydedilmesine itirazları olup olmadığı sorulmuş, olmadığı ifade edildiğinde kaydetme işlemi başlatılmıştır.

Çalışmada yarı standart açık uçlu sorular kullanılmıştır. Soruların açık uçlu olması katılımcıların detaylı yanıt vermesine ve araştırmacıların da konuyu ileriye taşıyan açıklayıcı ek sorular sormasına olanak tanımıştır (Creswell, 2007; Gall, Gall, & Borg, 2003). Çalışmada hem araştırmacılara hazır ve yetkin olma hem de görüşmecilere görüşlerini daha özgürce ifade etme olanağı tanıdığından konuşma sırasında kullanılacak soruların yer aldığı bir görüşme kılavuzu hazırlanmış ve kullanılmıştır (Creswell, 2007; Patton, 1990). Hem öğretmen adaylarına uygulanan bire-bir ve odak grup görüşmelerinde hem de öğretim elemanlarına uygulanan bire-bir görüşme ve yazılı anket formunda karşılaşılabilecek güçlüklerin ya da eklenebilecek soruların ön görülebilmesi için tüm katılımcılara uygulanmadan önce 10 kişilik bir öğrenci grubuyla bir ön görüşme yapılmıştır. Ön görüşmede katılımcılara yöneltilen sorular aşağıdadır:

1. Size göre bir öğretmende var olması gereken en önemli yeterlik/yeterlikler nelerdir?

2. Bu yeterliklerin kazandırılmasında mevcut öğretmen eğitimi programlarında en etkili ders/dersler ya da konular hangileridir?

3. Bu yeterliğin/yeterliklerin kazandırılmasında hangi dersler/konular programa dahil edilebilir?

Hazırlanan bu sorular bütünüyle programın içerik boyutuna yönelik hazırlanmıştır. Ön görüşme sırasında öğrencilere “Bunu biraz daha açıklar mısınız?”, “Bir örnekle açıklar mısınız”, “Bu konuda eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” gibi konuyu derinleştirmeye yardım eden sorular da sorulmuştur. Ön görüşmenin sonunda ortaya çıkan bir soru da sürece dahil edilmiştir:

Bu yeterliklerin kazandırılmasında engeller varsa, sizce bu engeller nelerdir?

Güvenirlilik

Nitel araştırmalarda iç tutarlılık anlamına gelen inandırıcılığın (Lincoln & Guba, 1985) sağlanması için farklı veri toplama teknikleri kullanılmış, ayrıca verilerin analizi yapıldıktan sonra 10 öğrenciye görüşme metinleri yollanmış ve onayları alınmıştır. Kullanışlılığın sağlanması için farklı bölümlerden ve farklı disiplinlerden katılımcılarla çalışılmıştır. Tutarlılığın

sağlanması için çalışmanın amacı, katılımcıların neden ve nasıl seçildikleri, verinin nasıl toplandığı, verinin analiz için nasıl dönüştürüldüğü ve araştırma sonuçlarının nasıl yorumlandığı detaylı olarak belirtilmiştir. Tarafsızlığın sağlanması için her odak grup görüşmesi sonrası araştırmacılar kendi kişisel görüşlerini ve eksiklik duydukları noktaları not etmişlerdir. Ayrıca, veri analizi görüşmeleri yapan araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Geçerlik

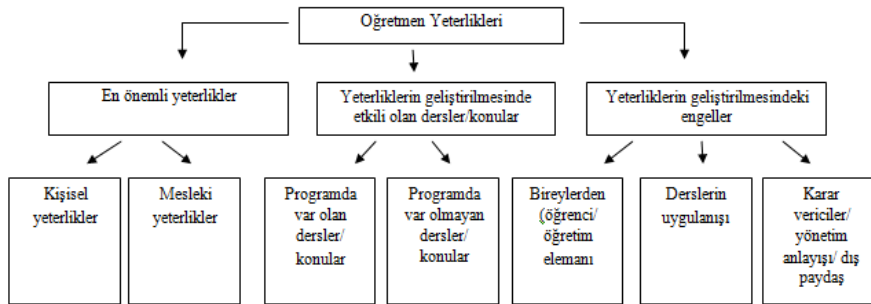
Veri geçerliğini sağlamak (Schwandt, 2001) için çalışmada farklı bölümlerden öğretmen adaylarının ve farklı disiplinlerden gelen öğretim elemanlarının görüşleri alınmıştır. Araştırmacı geçerliği açısından çalışmada farklı disiplinlerden gelen araştırmacılar görev almıştır. Birinci araştırmacı program geliştirme, ikinci araştırmacı sınıf öğretmenliği alanında görev yapmaktadır. Her iki araştırmacı da eğitim fakültesinde 7-15 yıldan beri görev yaptıklarından veri toplama sürecinin bir parçası durumundadırlar. Birinci araştırmacı Ankara Üniversitesi tarafından 1-3 Mart 2009 tarihlerinde düzenlenen “Yeterlilikler Çerçevesi”nin değerlendirildiği çalıştayda katılımcı olarak görev almıştır. Her iki araştırmacı da önceki çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerini ve N-vivo programını kullanmışlardır. Çalışmada toplanan veriler her iki araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Yöntem geçerliliği farklı veri toplama araçlarının kullanılması ile sağlanmıştır. Çevresel geçerliğin sağlanması için öğrencilerin programa ilişkin tüm derslerini tamamladıkları dönem olan VIII. Yarıyılın (Bahar dönemi) son iki haftasında çalışma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, kayıt araçları görüşmeden önce kontrol edilmiştir. İş gününün daha az yoğun saatinde bir toplantı odası ayarlanmış ve katılımcılara görüşmelerin olası zamanlaması hakkında önceden bilgi verilmiştir. Tüm bunlar çalışmanın güçlü yönleridir.

Veri Analizi

Çalışmada Glaser and Strauss (1967) tarafından geliştirilen sürekli karşılaştırma analizi- (Constant comparison analysis (CCA) kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmacı veri aracılığıyla altta yatan temaları belirlemeyi amaçladığında tercih edilir. Ryan & Bernard (2000) bu tür analizi ifade etmek için kodlama terimini kullanmaktadır. Kodlama için araştırmacılar öncelikle tüm veri setini dikkatlice okumuş, daha sonra her bölümü daha küçük anlamlı parçalara ayırarak her bir parçayı bir kod olarak etiketlemişlerdir. Tüm veri kodlandıktan sonra kodlar benzerlikleri açısından gruplandırılmış ve her grup için bir tema atanmıştır. İki bağımsız kodlama

uygulanmıştır; ilkinde tüm konuşmalar düzeltme yapılmadan kelime kelime N-Vivo8 programına aktarılmış, ikincisinde ise konuşma sembolleri ve analizleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmacılara konuşmaları nasıl organize edecekleri konusunda detaylı bilgi sağlamış ve bu yolla da daha tarafsız, açıklayıcı ve güvenli veri kaydı sağlamıştır. İlk okuma sonrası iki araştırmacı bir araya gelerek temaları ve bu temalarda ifade edilecek olası alt temaları saptamış ve ikinci okumalara geçmiştir. Bu ölçütlere göre iç geçerliği sağlamak için, yeterliklerle ilgili görüşler öncelikle doğrudan alıntılarla tanımlanıp daha sonra yorumlanmıştır. Bulguların tutarlılığını sağlamak için temaları oluşturan kavramların kendi aralarında ve diğer temalarla tutarlılığı değerlendirilmiş ve anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir. Kodlayıcı güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın, (1994) “Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı X 100” formülünden yararlanılmıştır. Bu amaçla, öğretmen adayı ve öğretim elemanları tarafından ifade edilen yeterlik alanlarının söz konusu temalarda temsil edilip edilmediğini doğrulamak için, iki araştırmacı yeterlikleri temalara ayrı ayrı yerleştirmişlerdir. İki araştırmacı tarafından yapılan eşleştirmelerin karşılaştırılması sonucu görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırma sonucunda, %94'lük bir görüş birliği ile güvenilirlik sağlanmıştır. Bu aşamadan sonra her iki araştırmacı bir araya gelerek kodlamada ortaya çıkan alt temaları hangi üst temada adlandıracıklarına birlikte karar vermişlerdir. Kodlama süreci şekil 1'de sunulmaktadır. Buna göre çalışmanın bulguları hem öğretmen adayları hem de öğretim elemanlarının görüşleri açısından üç ana bölümde incelenecektir: (1) en önemli kabul edilen öğretmen yeterlikleri, (2) bu yeterliklerin en çok hangi derslerle/konularla sağlandıkları, (3) bu yeterliklerin gerçekleşmesindeki engeller.

Şekil 1. Öğretmen yeterlikleri

BULGULAR VE YORUM

Bulgular üç ayrı alanda analiz edilmiştir: (1) öğretmen yeterlikleri, (2) hangi derslerle/konularla sağlandıkları, (3) gerçekleşmesinin önündeki engeller.

Öğretmen Yeterlikleri

Öğretmen yeterlikleri kişisel ve mesleki boyut olarak bütün olarak değerlendirildiğinde hem öğretmen adaylarının hem de öğretim elemanlarının kişisel yeterliklere daha fazla atıfta bulunduğu görülmektedir. Çalışmada öğretmen yeterliklerine öğretmen adaylarının görüşleri açısından genel olarak bakıldığında atıfta bulunulan 14 yeterlik en çok tekrarlanan yeterlikten en az tekrarlanana doğru aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

1. Esneklik, hoşgörü, tarafsızlık,
2. İçerik/konu bilgisi,
3. İletişim becerisi;
4. Kendini geliştirme; öğrenmeye/değişmeye açık olma;
5. Dersi planlama; uygun yöntem ve teknikleri seçme
6. Sınıf yönetimi,
7. Mesleğini sevmeye;
8. Öğrencileri tanıma;
9. Öğrenciyi izleme ve değerlendirme,
10. İnsan/çocuk sevgisi;
11. Kültürlü olma;
12. Kendini/toplumunu tanıma, kendine saygı duyma ;
13. Yaratıcılık;
14. Eleştirel düşünme, problem çözme;

Çalışmada öğretmen yeterliklerine öğretim elemanlarının görüşleri açısından genel olarak bakıldığında ise atıfta bulunulan 13 yeterlik en çok tekrarlanan yeterlikten en az tekrarlanana doğru aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

1. İletişim becerisi;
2. Esneklik, hoşgörü, tarafsızlık;
3. Dersi planlama; uygun yöntem ve teknikleri seçme
4. İçerik/konu bilgisi,
5. Kendini geliştirme; öğrenmeye/değişmeye açık olma;
6. Sınıf yönetimi;
7. Eleştirel düşünme, problem çözme;
8. Meslektaşlar ile işbirliği.
9. Mesleki etik

10. İnsan/çocuk sevgisi;
11. Kendini/toplumu tanıma, kendine saygı duyma;
12. Öğrencileri tanıma;
13. Mesleğini sevmeye;

Kişisel Yeterlikler

Çalışmada aşağıdaki yeterlikler araştırmacılar tarafından alanyazına dayalı olarak kişisel yeterlikler çerçevesinde değerlendirilmiştir: İletişim becerisi; Kendini geliştirme; öğrenmeye/değişmeye açık olma; Mesleğini sevmeye; Genel kültür düzeyi yüksek olma; İnsan/çocuk sevgisi; Kendini/toplumu tanıma, kendine saygı duyma; Yaratıcılık; (Eleştirel) düşünme, problem çözme. Öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının sırası farklı olsa da en çok atıfta bulunduğu altı yeterlikten üçü kişisel yeterlikler arasındadır: Esneklik, hoşgörü, tarafsızlık, iletişim becerisi ve kendini geliştirme, öğrenmeye/değişmeye açık olma. Öğretmen adayları tarafından en az atıfta bulunulan kişisel yeterlikler ise yaratıcılık ve eleştirel düşünme/problem çözme yeterliğidir. Öğretim elemanlarının en az atıfta bulunduğu kişisel yeterlik ise mesleğini sevmeye. Öğretmen adayları tarafından atıfta bulunulan iki kişisel yeterlik öğretim elemanları tarafından ifade edilmemiştir: yaratıcılık ve kültürlü olma.

Mesleki Yeterlikler

Çalışmada aşağıdaki yeterlikler araştırmacılar tarafından alanyazına dayalı olarak kişisel yeterlikler çerçevesinde değerlendirilmiştir: İçerik/alan bilgisi; Dersi planlama; uygun yöntem ve teknikleri seçme; Sınıf yönetimi; Öğrencileri tanıma; Öğrenciyi izleme ve değerlendirme. Hem öğretmen adaylarının hem de öğretim elemanlarının en çok atıfta bulunduğu altı yeterlikten üçü mesleki yeterlikler arasındadır: alan/konu bilgisi, dersi planlama/ uygun yöntem ve teknikleri seçme ve sınıf yönetimi. Öğretmen adaylarının en az atıfta bulunduğu mesleki yeterlik öğrenciyi izleme ve değerlendirme iken öğretim elemanlarının ise öğrencileri tanımadır. Öğretmen adayları tarafından atıfta bulunulan öğrenciyi izleme ve değerlendirme yeterliği öğretim elemanları tarafından ifade edilmemiştir. Öğretim elemanları tarafından atıfta bulunulan mesleki etik ve meslektaşlar ile işbirliği yeterlikleri ise öğretmen adayları tarafından hiç ifade edilmemiştir.

Bu Yeterlikleri Geliştirmeye En Uygun Dersler/Konular

Programda Var Olan Dersler

Programlarda var olan dersler arasında öğrencilerin atıfta buldukları dersler sırasıyla şu şekildedir: Öğretmenlik Uygulaması, Etkili İletişim, Öğretim Yöntem ve Teknikleri, bazı seçmeli dersler, Sınıf Yönetimi, Materyal Geliştirme, Okul Deneyimi ve Diksiyon. Öğretim elemanlarının yanıtlarına bakıldığında Öğretmenlik Uygulaması, Okul Deneyimi Sınıf Yönetimi ve Etkili İletişim derslerinde benzer sonuçlar çıkmasına rağmen Diksiyon, Materyal Geliştirme ve Öğretim İlke ve Yöntemleri dersine hiç atıfta bulunulmadığı görülmektedir. Her iki grubun da en çok atıfta bulunduğu dersler genellikle mesleki dersler kapsamındadır ve hem kişisel hem de mesleki yeterliklerin geliştirilmesinde en etkili dersler olarak algılanmaktadır. Öğretmen adayı ve öğretim elemanlarının yanıtlarının çok büyük bir bölümü "... ama.." diye devam etmektedir. ".. ama " sonrası yazılan ifadeler var olan engeller bölümünde değerlendirilmiştir.

Programda Var Olmayan Dersler/Konular

Öğretmen adayları ve öğretim elemanları tarafından programa en fazla önerilen dersler/konular şu şekilde sıralanmaktadır: farklı alanlardan seçmeli dersler, sanat ağırlıklı dersler (resim, fotoğrafçılık vs.), medya ağırlıklı dersler, felsefe/düşünmeye yönelik dersler ve sosyoloji ağırlıklı dersler olarak görülmektedir. Öğretim elemanlarının yanıtlarında proje odaklı dersler ilk sırada yer almaktadır ancak bu yanıtta öğrenciler tarafından hiç atıfta bulunulmamıştır. Öğrenci yanıtlarının yarıya yakını öğretim elemanlarının yanıtlarının çoğu var olan derslerin yeterli olduğunu ancak uygulaması ile ilgili sıkıntılar yaşandığını göstermektedir.

Yeterliklerin Gelişmesinde Engeller

Bu yeterliklerin gelişmesinin önündeki engeller konusunda öğretim elemanları 10 maddeye atıfta bulunurken öğretmen adayları yedi maddeye atıfta bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının atıfta buldukları maddeler sırasıyla uygulamadan çok kurama önem verilmesi, uygulama okulunun eksikliği, eğitim fakültelerinin programlarının belirlenmesindeki merkezîyetçi anlayış, öğretim elemanının yetersizliği (nitel), öğretim elemanı yetersizliği (nicel), MEB- üniversite koordinasyonu eksikliği, kalabalık sınıflar. Öğretim elemanlarının en çok atıfta bulunduğu engeller ise

atıfta bulunma sıklığı ile kalabalık sınıflar, öğretim elemanlarının motivasyon eksikliği, öğretim elemanı yetersizliği (nicel), uygulama okulunun eksikliği, fakülteye öğrenci kabul koşulları, meslek derslerinin servis/ KPSS'ye geçiş dersleri gibi algılanması, Eğitim fakültelerinin programlarının belirlenmesindeki merkezîyetçi anlayış, hazırlık/planlama yapılmadan alınan siyasi kararlar, öğretim elemanının yetersizliği (nitel), MEB- Üniversite koordinasyonu eksikliği. Öğretim elemanlarınca önemli görüldüğü halde fakülteye öğrenci kabul koşulları, meslek derslerinin servis/ KPSS'ye geçiş dersleri gibi algılanması, öğretim elemanlarının motivasyon eksikliği, hazırlık/planlama yapılmadan alınan siyasi kararlar maddelerine öğretmen adayları tarafından herhangi bir atıfta bulunulmamıştır.

Tablo 1'de öğrenci görüşleri, Tablo 2'de ise öğretim elemanlarının görüşleri yer almaktadır. Katılımcıların ilgili olduğu bölüm ile ilgili kısaltmalar şu şekildedir: İngilizce Öğretmenliği (İÖ), Sınıf Öğretmenliği (SÖ), Fen Bilgisi Öğretmenliği (FBÖ), Okul Öncesi Öğretmenliği (OÖ), Bilgisayar Öğretimi ve Teknoloji Öğretmenliği (BÖTE), Türkçe Öğretmenliği (TÖ), Matematik Öğretmenliği (MÖ), Eğitim Bilimleri Bölümü (EB) olarak kısaltılmıştır.

Tablo 1. Öğrenci Görüşleri- Temalar, alt temalar, örnek cümleler ve referans sayıları

Tema	Örnek cümleler	Alt temalar	Atıf sayısı
Yeterlikler	-Açık, anlaşılır iletişim kurma becerisi. Demokrasi anlayışını benimsemiş, liderlik vasıflarına sahip olma. Bu özelliklerinse 4 yılda değil, bu kültürlerle büyüyerek kazanılacağını düşünüyorum. (OÖ) -Öğretmen bir insanın hayatını olumlu yönde etkileyecek şekilde katkı sağlamak için derin bir istek duymalıdır. Zaten böyle bir güdülenme ile diğer yeterlikler bireyin hayatında olacaktır. (İÖ)	Kişisel yeterlikler	92
	-Çocukların ne kadar değerli olduğunu unutmaması gerekiyor. Tarafsız, demokratik ve hoşgörülü, düşünme becerilerine sahip olmalı. Mesleklerini sıradan bir memuriyet gibi değil, insanların hayatlarına yön verdiğinin farkında olan bir rehber gibi icra etmelidir. (MÖ)	Mesleki yeterlikler	54
	-Alan ve sınıf yönetimi bilgilerine sahip olması gerektiğini düşünüyorum ama en önemlisi bildiklerini anlatmak için gerekli yöntem ve teknikleri bilmesi. (SÖ.) -Bir öğretmen alan bilgisine ne kadar hakimse sınıfa da o denli hakimdir. Bilgi hayranlık uyandırır ve saygıyı tetikler. Çoğu kez bilmemek ya da yetersiz olmak otoriteyi kurmayı engeller. (İÖ)		

Dersler/ Konular	-Mesleki becerinin geliştirilmesinde en etkili dersler, öğrenme psikolojisi, gelişim psikolojisi, öğretim yöntem ve teknikleri ve ölçme değerlendirme, gerçek sınıf ortamlarını izleme ve bu ortamda öğrencilerle ders yapma fırsatı bulduğumuz “okul deneyimi” ve “öğretmenlik uygulaması” dersleri. Eleştirel düşünme için etkili dersler seçmeli medya dersi ve karşılaştırmalı eğitim oldu. Etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesinde drama, seçmeli dersler ve staj programı etkilidir. (İÖ)	Programda varolan dersler/konular	90
	-Eğitim derslerinin hepsinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Eğitim psikolojisi, öğretim yöntem ve teknikleri, sınıf yönetimi ve diğerleri. Çok şey bilsek de öğretmeyi bilmeden etkili öğretmen olunamaz. (MÖ)		
	-Medya okuryazarlığı dersi olmalı. Çocukların medyadan bu kadar etkilendiği bir çağda buna kayıtsız kalmamaz. (OÖ.)	Programda var olmayan dersler/konular	56
	-Felsefe gibi dersler düşünme gücümüzü geliştirir ve tiyatro, dans, spor etkinlikleri içeren sosyal dersler sosyal açıdan gelişmemizi sağlar. (İÖ)		
Engeller	-İçeriğin bölüme göre uyarlanmaması. Söz gelişi sınıf yönetimi ve istatistik gibi dersler okul öncesine uygun olarak anlatılamadı. Anatomi dersi yararlı ama Latince bir kitap okumak yerine temel sağlık konuları olabilirdi. (OÖ.)	Derslerin işlenişinden/kaynaklanan	65
	-Uygulamalı derslere ağırlık verilmeli. Öğrenciler mesleğe ilk başladığında sudan çıkmış balığa dönmekte adeta. Ancak var olan uygulama derslerinin yüzeysel olduğunu düşünüyorum. Gittiğimiz uygulama okullarında gerçekçi ortamlar oluşmuyor. (MÖ.)		
	-Kişisel nedenler. Eğer kişi gelişime, yeniliklere ve öğrenmeye açık değilse en iyi öğretim bile faydasız olacaktır.(SÖ.)		
	-Türk eğitim sisteminde tartışma becerilerini, yaratıcılığı geliştirecek ve bunu verecek öğretim üyelerinin yetersiz olması. İnsanların düşünce yapılarını değiştirmenin anlık değil, bir süreç olması ise ayrı bir dezavantaj. (İÖ.)	Bireylerden kaynaklanan	34

Tablo 2 Öğretim elemanı Görüşleri- Temalar, alt temalar, örnek cümleler ve referans sayıları

Tema	Örnek cümleler	Alt temalar	Atıf sayısı
Yeterlikler	-İletişim becerisi ve hitap edeceği grubu tanıma, güncel dünyada olup bitenlerin farkında olma, beden dilini kullanma, sabırlı olmak. Bunları kazanmadan bir yanı eksik kalır. (SÖ) -Mesleğe yatkınlık, psikolojik sağlamlık, kendisini yenileyebilme, iletişim becerileri. Kalıplaşmış düşünceye sahip bir öğretmen ne güçlüklerin üstesinden gelebilir ne de topluma yarar sağlayabilir. Eğitimin en önemli boyutu duyuşsal olanıdır. (EB)	Kişisel yeterlikler	45
	-Problem çözme becerisi, öğrenmeyi öğretme, üst düzey düşünme; öğrenci bilgiye nasıl ulaşacağını ya da hangi bilginin kendisine yarayacağını farkında değil. (BÖTE) -Alan bilgisi, öğretimi planlama ve uygulamaya dair yöntem bilgisi, çağa uygun teknoloji bilgisi. (İÖ) -Alanında bilimsel yeterlilik, meslek bilgisi, programı yorumlayabilme, öğrencide alanıyla ilgili tutum değişikliği yaratma. (TÖ) -Alan bilgisi, öğretmenlik bilgi ve becerisi, bilgi aktarmanın ötesinde bunları nasıl yorumlayacakları. (EB)	Mesleki yeterlikler	30
Dersler/ Konular	-Alan derslerine giriyorum ancak yeterliklerin daha çok meslek dersleri ile sağlandığını düşünüyorum. Hem öğrencilerin hem de alan öğretmenlerinin meslek derslerinin öneminin farkında olmadıklarını düşünüyorum. (FBÖ) -Matematik, matematik, daha çok matematik. (MÖ) -Öğretmenlik mesleğine giriş ve sınıf yönetimi dersleri ancak daha evrensel güncel olaylarla desteklenmiş bir içerikle sunulmalı. (EB)	Programda var olan dersler/ konular	44
	-Program öğretmenlik bilgisi açısından yetersiz; her dönem öğretmenlik meslek bilgisine ait teorik tek dersle kalıcı bir etki sağlanamayacak gibi görünüyor. Mesleğe ilişkin bilgi ve beceriyi artıran teoriden pratiğe doğru giden dersler; söz gelişi, öğrencilerin karşılaştıkları durumlarda nasıl davranacaklarını somutlayan “olay çözümleme” dersi olabilir. (TÖ) -Tüm derslerin bu yeterliklere hizmet edebilecek düzeyde yapılandırılabilirliği düşüncesindeyim. Özellikle sosyal yeterliklerin gelişmesinde üniversite ortamının da etkili olduğunu, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirebileceği ortamlardan yoksun olduğunu belirtmek isterim. (FBÖ) -Program yeterli değil. Etik, felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi dersler olmalı. Sanat dersleri olmalı, Bunun yanı sıra eleştirel okuma, düşünme ve bilimsel araştırma dersi tüm bölümlerde olmalı. Girişimcilik, hitabet/retorik dersi olmalı. (EB)	Programda var olmayan dersler/ konular	14

	-Eğitim derslerinin servis dersleri olarak görülmesi, derslerin alanın özelliğine göre düzenlenmemesi, disiplinlerarası çalışmaların özendirilmemesi. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması gibi derslerin azlığı ve öğretim elemanlarının ders yükleri.(TÖ)	Derslerin işlenişinden kaynaklanan	14
	-Uygulama eksikliği var, gözlemler ve örnek olaylar sınıfa getirilmeli. (EB)		
	-Öğretmen adaylarının isteksizliği ve öğretmen olmaları konusundaki ümitsizlikleri ile birlikte derse giren öğretim elemanlarının niteliği ve motivasyon eksikliği. (MÖ)		
	-Nitelikli öğretim elemanı eksikliği, uygulama okullarının olmayışı, okul deneyimi-öğretmenlik uygulaması derslerinin etkili yürütülememesi, KPSS ve atanamama kaygısı mesleğe ilişkin bakış açılarını etkilemekte ve motivasyonlarını düşürmektedir. (EB)	Bireylerden kaynaklanan	10
	-Çocukluktan beri edinilen kazanımlar alışkanlıklar, aile yaşantıları en önemli engel. (İÖ)		
Engeller	-Öğrencinin geldiği davranışları üstüne düşersek değiştirebiliriz. O yüzden giriş yılında öğretmenlerin ne yaptığı çok önemli. Geleneksel davranışlar, olumsuz bir okul ortamı ve alışkanlığını sürdürmeye devam ediyorlar. (BÖTE)		
	-Öğretmen yetiştirme programlarının yeterlikleri yenilenmiştir. Önemli olan bu yeterliklerin öğretmen adaylarına kazandırılmasında harcanacak çabadır. (FBÖ)		
	-Politika koyucuların programları hazırlaması, tek tipe yönelik olması, biçimselliğe önem vermesi, kalıplara sokmaya çalışması. (EB)		
	-Etkili olamıyoruz. Konular yeterli olsa bile uygulayamıyoruz. Sadece soru-cevap şeklinde giden dersler değil proje ve araştırmaya yönelik şeyler yapılmalı. Şimdilik yapıyorum ama birkaç yıl sonra devam edebilir miyim bilmiyorum. Gücümüz tükeniyor, öğrenci sayısı fazla, zaman az, geri bildirim vakit yok. (BÖTE)	Karar verici/dış paydaş kaynaklanan	45
	-Aslında içerik açısından bakıldığında dersler yeterli ancak öğretmenlik uygulaması daha iyi yapılmalı. Fakülteye öğrenci seçimi ölçütleri değiştirilmeli. Öğretim üyelerinin elinde sabit bir program var, o yüzden düşünmeye, kendilerini gerçekleştirmeye olanak bulamıyorlar. Öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirme bir bütün olmalı, bölünmeden sunulmalı çünkü bunlar birbirinden bağımsız süreçler değil. (EB)		

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının en önemli buldukları yeterlikler göz önüne alındığında kişisel ve mesleki yeterliklerin ön plana

çıkıldığı görülmektedir. Çalışmada öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının en sık atıfta bulunduğu ilk altı yeterliğin sıralamada küçük farklılıklar olsa da her iki grupta da aynı olduğu görülmektedir: (1) Esneklik, hoşgörü, tarafsızlık; (2) İçerik/konu bilgisi, (3) İletişim becerisi; (4) Kendini geliştirme; (5) Dersi planlama; uygun yöntem ve teknikleri seçme; (5) öğrenmeye/değişmeye açık olma; (6) Sınıf yönetimi. Katılımcıların en az atıfta buldukları yeterlikler ise birbirinden farklılıklar göstermektedir. Öğretmen adaylarına göre yaratıcılık ve (eleştirel) düşünme/problem çözme en az önemli görülen yeterliklerden olmasına karşın öğretim elemanları özellikle eleştirel düşünme ve problem çözmeyi daha önemli yeterlikler arasında kabul etmektedirler. Öğretmen adaylarının atıfta bulunduğu kültürlü olma; yaratıcılık ve öğrenciyi izleme ve değerlendirme yeterlikleri öğretim elemanlarının yanıtlarında yer almamaktadır. Bu sonuçlar Karacaoğlu'nun (2008) Delphi tekniğiyle öğretmen yeterliklerini saptamaya yönelik çalışmasının bazı sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Karacaoğlu'nun çalışmasında dört temel alanda incelenen yeterliklerden mesleki yeterlikler, kişisel yeterlikler ve alan bilgisine özgü yeterlikler farklı bir sınıflandırma içinde olsa da bu çalışmanın sonuçlarında yer almaktadır. Öte yandan, ülkemizde öğretmen yetiştirme modellerinde genel geçer kabul edilen kültürel anlamda birikimli olmanın bu çalışmada fazlaca atıfta bulunulan bir yeterlik olmaması çoğunlukla geleneksel eğitim felsefelerin öne çıkardığı kültür birikimi yüksek öğretmen anlayışının yerini daha güncel olan mesleki ve kişisel özellikler açısından donanımlı öğretmen anlayışına bırakması ile açıklanabilir. Eğitim felsefesi ve öğretmen yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarla bu durum üzerinde daha detaylı araştırmalar gerçekleştirilebilir. Bu çalışmanın en zayıf yönü olarak görevdeki öğretmenlerin görüşlerinin dahil edilmemesi sayılabilir; bu nedenle görev yapan öğretmenlerle de yeterlik boyutunda yapılacak çalışmalar daha derinlemesine ve kapsamlı sonuçlar oluşturması açısından önemlidir.

Öğretim elemanlarının atıfta bulunduğu ancak öğretmen adayları tarafından hiç atıfta bulunulmayan yeterlikler ise mesleki etik ve meslektaşlar ile işbirliğidir. Bunu, öğretmen adaylarının henüz göreve başlamamış ve uygulama yapmamış olmaları ile açıklamak mümkündür. Öte yandan, ÖYEGM'nin yeterlik belirleme çalışmalarında ve Avustralya, Singapur, İngiltere öğretme yeterliklerinde vurgulanan teknoloji/bilgisayar okuryazarlığına ayrıca yine bu ülkelerin ve Finlandiya'nın öğretmen yetiştirme yeterliklerinde yer alan takım çalışmasına uygun olma ve eğitim programına katkı sağlama gibi yeterliklere her iki grup tarafından da hiç atıfta bulunulmaması çalışmanın önemli sonuçlarından birisidir. Bu açıdan bakıldığında bu çalışmada ortaya konan öğretmen yeterliklerinin daha çok öğretmenin uygulayıcı yanını temel aldığı söylenebilir.

Öğretmen adayları çalışmada sözü edilen yeterliklerin gelişmesine katkı sağlayacak derslere öğretim elemanlarından çok daha fazla atıfta bulunmuşlardır. Bunun nedeni doğal olarak öğretim elemanlarının diğer derslere ilişkin bilgilerinin yeterli olmayışı ancak öğretmen adaylarının tüm dersler konusunda daha bilgili olmaları olabilir. Nitekim öğretim elemanlarının yarısı programa herhangi bir ders/konunun eklenmesine gerek olmadığını var olan derslerde düzenlemelere gidilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Öğretmen adayları ise programda var olan dersler arasında özellikle ilk altı yeterliğin geliştirilmesinde çoğunlukla uygulamaya yönelik meslek derslerinin etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu dersler arasında öğretmenlik uygulaması, okul deneyimi, iletişim becerileri, bazı seçmeli dersler, diksiyon, öğretim ilke ve yöntemleri, sınıf yönetimi ve materyal tasarımı öne çıkmaktadır. Özellikle öğretmenlik uygulaması dersine neredeyse tüm öğrenciler tarafından atıfta bulunulmuştur. Programda var olan derslerle ilgili çoğu atfın sonunda “ancak ...” notu düşülmesi derslerin işlenişinde bir takım sıkıntıların yaşandığını ortaya koymaktadır.

Programda var olmayan dersler/konular açısından bakıldığında farklı alanlardan seçmeli derslere neredeyse tüm öğrenciler tarafından atıfta bulunulmuştur. Öğrenci yanıtlarında ayrıca sanat, medya ve sosyoloji/felsefe ağırlıklı derslerine programda yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Programda yer alan dersler incelendiğinde sadece İngilizce öğretmenliği programında medya ağırlıklı iki seçmeli ders bulunmaktadır. Sanat ağırlıklı dersler incelendiğinde programda sınıf öğretmenliğinin ve okul öncesinde görsel sanatlar eğitimi, matematik öğretmenliğinde ise matematik ve sanat dışında ders yer almamaktadır. Programda sosyoloji ağırlıklı ders bulunmazken, eğitim felsefesi sadece sınıf öğretmenliğinde yer almaktadır. Seçmeli derslerin çoğu alan odaklı derslerdir, disiplinlerarası derslere sıklıkla rastlanmamaktadır. Öğretim elemanlarının yanıtlarında öne çıkan proje odaklı derslere öğretmen adayları tarafından hiç atıfta bulunmaması çalışmada çıkan ilginç sonuçlardan birisidir.

Yeterliklerin gelişmesinin önündeki engeller öğretim elemanları ve öğretmen adaylarının görüşlerinin en çok farklılaştığı bölüm olmuştur. Bir grubun uygulanan, diğerinin uygulayıcı olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu farklılık doğal görülmektedir. Öğretmen adaylarının en fazla atıfta bulunduğu madde derslerin teorik kalması ve uygulamaya gereken önemin verilmemesi iken öğretim elemanlarının en fazla atıfta bulunduğu maddeler kalabalık sınıflar ve iş yüküdür. Öğretmen adaylarının atıfta bulunduğu ikinci madde öğretim elemanlarının iletişime açık olmaması iken öğretim elemanları fakülteye öğrenci kabul koşullarını ve nicel anlamda öğretim elemanı eksikliğini sıralamaktadırlar. Fakülteye kabul koşulları öğrenciler tarafından önemli bir sorun görülmemektedir. Her iki grubun

ortaklaştığı maddeler uygulama okulunun eksikliği ve MEB-üniversite işbirliğinde yaşanan sıkıntılardır; her iki grup da bunu okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri ile ilişkilendirerek vermiştir. Benzer şekilde Yapıcı & Yapıcı (2004), Sarıtaş (2007), Demircan (2007), Cansaran, İdil ve Kalkan (2006), okul deneyimi; Sağ (2008), Gökçe ve Demirhan (2005), Eraslan (2009) ise öğretmenlik uygulaması dersleri ile ilgili yaptıkları çalışmalarda söz konusu derslerin birçok mesleki beceriyi geliştirmede çok etkili bulunmasına rağmen uygulamadan kaynaklanan nedenlerle yeterince verimli işlenemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretim elemanları öğretmen adaylarından farklı olarak motivasyon eksikliği, Eğitim fakültelerinin programlarının belirlenmesindeki merkezîyetçi anlayış hazırlık/planlama yapılmadan alınan siyasi kararlar, meslek derslerinin servis/ KPSS'ye geçiş dersleri gibi algılanmasını engel olarak ifade etmektedirler. Uygulayıcı boyutunda öğretim elemanlarını etkileyen bu engeller öğrenciler açısından bir engel olarak görülmemektedir. Çalışmada öğrenci görüşleri arasında bölümlere özgü engeller de yer almaktadır. Söz gelişi İngilizce öğretmenliği katılımcıları ölçme ve değerlendirmeyi hem Türkçe hem de İngilizce aldıklarını vurgulamaktadırlar. Okul öncesi öğrencilerinin en çok vurguladığı engel eğitim derslerinde kendi alanlarına uygun ders işlenmediği; Matematik öğretmenliğinde programlarının alan bilgisiyle yoğun olduğu ve nefes alacakları ders olmadığı; Sınıf öğretmenliğinde ise derslerin adı ile içeriğinin örtüşmediği ve derslerde farklı uygulamalar yapıldığıdır. İlk iki engel programın içeriği ile ilgiliyken son iki engel uygulama ile ilgili olarak görülmektedir. Programda içerik olarak birbiri ile örtüşen derslerin gözden geçirilmesi ve uygulamalarda bölümün özelliklerine göre hareket edilmesi yeterliklerin geliştirilmesinde önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKLAR

- Assuncao, M. and Others. (2008). Identifying teacher quality, theoretical backgrounds of a reflection toolbox. (53rd World Assembly, July 14-17, University of Minho, Braga, Portugal) 13 06 2012 tarihinde http://www.teacherqualitytoolbox.eu/uploads/icet_paper.doc adresinden alınmıştır.
- Cansaran, A., İdil, Ö. ve Kalkan, M. (2006), Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dallarındaki “Okul Deneyimi” Uygulamalarının Değerlendirilmesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1),83-99.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks CA: Sage.
- Commission of The European Communities [COM]. (2008). Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools. 27.01.2010 tarihinde <http://eur.lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0425:FIN:EN:PDF> adresinden alınmıştır.
- Demircan, C. (2007), Okul Deneyimi II Dersine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi (Mersin Üniversitesi Örneği), *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2),119-132.
- Education, Audiovisual and Culture Executive Agency [Eurydice]. (2002). Key competencies: A developing concept in general compulsory education. 12.01.2010 tarihinde www.eurydice.org/ adresinden alınmıştır.
- Eraslan, A. (2009). İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Üzerine Görüş ve Değerlendirmeleri, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3 (1), 208-221.
- Gall, M. D., Gall, J. P., & Borg, W. R. (2003). *Educational research: An introduction* (7th ed.). Boston, MA: A & B Publications.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine.
- Gökçe, E. & Demirhan, C. (2005). Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım mı Yoksa Geleneksel Bir Anlayış mı? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2),187-195.
- Karacaoğlu, Ö. C., (2008), Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:V(I), 70-97.
- Lincoln, Y., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage
- Mason, J. (1996). *Qualitative Researching*. London: Sage Publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Minet, F., M. Parlier ve Witte, D. (1994). La compétence, mythe, construction ou réalité? Paris: L’Harmattan. Akt. Teacher Orientation Professional Competences (2001), 11.07.2012 tarihinde http://www.mels.gouv.qc.ca/dftps/interieur/pdf/formation_ens_a.pdf adresinden alınmıştır.

- Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (OYEGM), (2006). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, Ankara.
- Wesselink, R., Agaath, M., Dekker-Groen, Harm J. A. N. Biemans & Martin Mulder (2010), Using an instrument to analyse competence-based study programmes: experiences of teachers in Dutch vocational education and training, *Journal of Curriculum Studies*, 42(6), 813-829.
- West-Burham, J., & Coates, M. (2008). Personalizing learning: Transforming education for every child. London: Network Educational Press.
- Westera, W. (2001). Competences in education: a confusion of tongues. *Journal of curriculum studies*. 33 (1),75-88.
- Ryan, GW. & Bernard, HR. (2000). "Data management and analysis methods." In NK Denzin & YS Lincoln (Eds.) Handbook of qualitative research (2nd Edition).
- Patton, M. Q. (Eds.). (1990). Qualitative evaluation and research methods. Newbury Park, CA: Sage.
- Pyett, P. M. (2003). Validation of qualitative research in the "real world." *Qualitative Health Research*, 13(8), 1170-1179.
- Rey, B. (1998). Faire la classe à l'école élémentaire. Paris: ESF. Akt. Teacher Orientation Professional Competences (2001), 11.07.2012 tarihinde http://www.mels.gouv.qc.ca/dftps/interieur/pdf/formation_ens_a.pdf adresinden alınmıştır.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2005) Qualitative interviewing: the art of hearing data. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sağ, R. (2008), Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmenlerinden, Uygulama Öğretim Elamanlarından ve Uygulama Okullarından Beklentileri, *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 117-132.
- Sarıtaş, M. (2007), Okul Deneyimi I Uygulamasının Aday Öğretmenlere Sağladığı Yararlar Konusundaki Görüşlerin Değerlendirilmesi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 121-143.
- Schwandt, T. A. (2001). Dictionary of Qualitative Inquiry (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Şişman, M., (2009), Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı/ 10 (3), 63-82.
- Thomas, E. & Magilvy, J., K. (2011). Qualitative Rigor or Research Validity in Qualitative Research. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 16 (2011) 151-155. 10.07.2012 tarihinde <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1744-6155.2011.00283.x/pdf> adresinden alınmıştır.
- Thomas L., MacMillan J., McColl E., Hale C. & Bond S. (1995) Comparison of focus group and individual interview methodology in examining patient satisfaction with nursing care. *Social Sciences in Health* (1), 206-219.
- Yapıcı, Ş. & Yapıcı, M. (2004). Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersine ilişkin görüşleri, *İlköğretim Online*. 3(2):54-59.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H.(2006).Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.